

Bezerédi Imre

A rendvédelmi tisztjelöltek fegyvelmezése és a rendészeti szocializáció kapcsolata

1. Bevezetés

A rend alapvetően a társadalomban követendő szabályok összessége és az ezeknek megfelelő tényleges állapot.¹ Ez a definíció a rendet látszólag statikus jelenséggként determinálja, melyben a dolgok a helyükön vannak és a működés zavartalan. A Rendészettudományi Szaklexikon szerint a rend: „*valamely szabálynak, törvénynek megfelelő állapot. Az élet alapvető teremtmőképességének azon megnyilvánulása, amikor a konstans feltételek, befolyásoló tényezők a hatékony mindennapi tevékenységekhez szükséges ismert, elvárt helyükön vannak, valamint jól, legalább zavartalanul működnek. Tört.: Tomcsányi értelmezésében „a természeti, társadalmi és az állami élet tárgyi és személyi elemeinek, tényezőinek valamiféle belső szükségességből, indokoltságból folyó elhelyezkedése, összefüggése, kapcsolata, s az összefüggés céljának megfelelő érvényesülése, életfolyamata.*” (Tomcsányi 1933)”² A rend fogalmának statikus jellegű definíciója nem tükrözi a valóság komplexitását. A Rendészettudományi Szaklexikon definíciója, amely a rendet „valamely szabálynak, törvénynek megfelelő állapot”-ként határozza meg és kiemeli a konstans feltételek, befolyásoló tényezők

¹ BEZERÉDI Imre – BOZORÁDI János: *Belügyi Rendészeti Ismeretek*, Budapest, Belügyminisztérium, 2022. https://bmkszf.hu/dokumentum/3339/BRI_Tananyag_11evf.pdf.

² BODA József (szerk.): *Rendészettudományi Szaklexikon*, Budapest, Dialóg Campus, 2019. 460. o.

és a zavartalan működés fontosságát, már árnyaltabb képet ad. Tomcsányi értelmezése tovább bővíti ezt a képet, rámutatva a rend belső szükségességére, indokoltságára, a tárgyi és személyi elemek összefüggéseire és a célnak megfelelő érvényesülésre. Tomcsányi értelmezése a rendet a természeti, társadalmi és állami élet összetevőinek belső szükségességből fakadó összefüggéseként definiálja. A hangsúly itt a célra törekvésen és az érvényesülésen van.

A „rend” fogalma tehát komplex és sokrétű. A rend nem csupán egy statikus állapot, hanem egy dinamikus folyamat, aminek célja a hatékony működés és a fejlődés biztosítása. A rend fogalmának megértése segít eligazodni a világban és megteremteni a harmonikus együttélést a természettel, a társadalommal és önmagunkkal. *„A katonáskodás mint mesterség a hadvezérek privilégiuma volt, a beosztottaktól nem szakértelmet, hanem fegyelmet és önfeláldozást vártak el.”*³ A rendészetben a rend megteremtése és fenntartása a katonai fegyelem betartása mellett történik. A rendvédelmi dolgozóknak fegyelmeztetnek kell lenniük ahhoz, hogy betartsák a szabályokat, kövessék az utasításokat⁴ és hatékonyan végezzék a munkájukat. A fegyelem biztosítja az egységes fellépést, a koordinációt, az elkötelezettséget és a felelősségvállalást, ami elengedhetetlen a rend fenntartásához. *„A fegyelmezettség általában véve a figyelem és a koncentráció erenye, azaz annak a képessége, hogy valaki odafigyel arra, amit csinál, azt úgy csinálja, ahogyan kell.”*⁵ A fegyelem nem pusztán a hatékony működést és a rend fenntartását biztosítja,

³ FINSZTER Géza: *A rendőrség joga*, Budapest, Duna Mix Kft., 2012. 212. o.

⁴ BEREGNYEI József: A rendvédelmi Szervek (rendőrség) végrehajtó állományának utánpótlása és a korosztályi jellemzők viszonya, *Belügyi Szemle*, 2019/9. sz. 97–120. o.

⁵ BODA Mihály: *A katonai erények*, Budapest, Ludovika Egyetemi Kiadó, 2021. 151. o.

hanem a koordinációt és az egységes fellépést is elősegíti. Ez lehetővé teszi a rendvédelmi dolgozók számára, hogy gyorsan és hatékonyan reagáljanak a különböző helyzetekre, és biztosítsák a közösség biztonságát. A fegyelem továbbá felelősséget és elkötelezettséget is jelent a feladatok és a szolgálat iránt. *„Szamel a társadalom anyagi és kulturális szükségleteinek kielégítéséhez az elengedhetetlenül fontos szükségletek előállításnak feltételeként szabta a rendet és a biztonságot. Ugyanebben a cikkében emelte ki a szilárd felelősségtudat és fegyelem szükségességét, valamint, hogy a „belügyi szervek egyenruházottsága ennek a tartalomra is visszashabható formai kifejezése.”*⁶ A rendészeti fegyelem fontos szerepet játszik a közbiztonság fenntartásában és a jogállamiság érvényesülésében. A globalizáció és a digitalizáció korában a társadalmak egyre összetettebbé válnak, és új kihívásokkal kell szembenéznük a rend és a biztonság fenntartása terén. A fegyelmezett rendészeti fellépés bizalmat épít a lakosságban és hozzájárul a társadalmi rend fenntartásához. Tanulmányomban a rendészeti fegyelem kialakításához, megszilárdításához vezető hatékony jogszabályi, egyéb normatív és oktatás módszertani eszközöket törekszem bemutatni.

2. A rendvédelmi fegyelem fogalmának fejlődéséről

A fegyelmezettség általában az egyéni vagy csoportos viselkedésre vonatkozik⁷ és magába foglalja a figyelmet és koncentráci-

⁶ SZAMEL Lajos: A belügyi szervek munkája társadalmasításának főbb elvi kérdései, *Belügyi Szemle*, 1963. 11:9. 5–15. o. Idézi: KRAUZER Ernő – SALLAI János: Szamel Lajos a rendészettudomány megalapozója, hírnöke, *Belügyi Szemle*, 2021, 69:9. 1659–1665. o.

⁷ Bibb LATANÉ – John M. DARLEY: The unresponsive bystander: Why doesn't he help?, (*No Title*), 1970.

ót is.⁸ A fegyelmezettség arra utal, hogy valaki képes kontrollálni a saját viselkedését, betartani a szabályokat és elkötelezett maradni a kítűzött célok iránt.⁹ A figyelem és koncentráció erénye pedig kulcsfontosságú a hatékony munkavégzéshez és a cél eléréséhez. Ha valaki odafigyel arra, amit csinál, és azt megfelelő koncentrációval végzi el, nagyobb valószínűséggel éri el a kívánt eredményeket. *„A figyelem a közszolgálatban egyszerre erény és a szakmai alkalmasság követelménye. A fennálló viszonyok igazolása az ideológia feladata, attól pedig az autonóm kutató igyekszik távol tartani magát. A változatlanosság egyébként nem igényel tudományos megalapozást.”*¹⁰ A fegyelem a közszolgálatban kettős jelentéssel bír: egyrészt erényként van jelen, másrészt szakmai alkalmasság elvárásaként is szerepel. Az állami, közszolgálati tevékenységek végrehajtása során elengedhetetlen a szervezettség, a rend és a szabályok betartása. A fennálló viszonyok igazolása, vagyis a meglévő rendszer és szabályozás elfogadása a közszolgálat egyik alapvető feladata. Ugyanakkor az ideológiai szerep, azaz az elvek és értékek védelme is része ennek a feladatnak. Ha egy adott rendszer, szabályozás vagy állapot változatlan marad, akkor az nem feltétlenül szorul tudományos indoklásra vagy magyarázatra. Egyes esetekben a stabil állapotok vagy hagyományok fenntartása nem szükséges, hogy tudományosan alátámasztott vagy érvelhető legyen. Az adott rendszer stabilitása lehet az elfogadott normák, az intézményi hagyományok vagy más társadalmi tényezők következménye.

⁸ Michael I. POSNER – Mary K. ROTHBART: Research on attention networks as a model for the integration of psychological science, *Annu. Rev. Psychol.*, 2007. (58.) 1–23. o.

⁹ Mark MURAVEN – Roy F. BAUMEISTER: Self-regulation and depletion of limited resources: Does self-control resemble a muscle?, *Psychological bulletin*, 2000/2. 247–259. o.

¹⁰ FINSZTER Géza: *Rendészettan*, Budapest, Dialóg Campus Kiadó, 2018. 427. o.

„(1) *Fegyelmén a testületben lévő függetlennek, kötelességérzetnek és rendnek együttes formáját értjük.*

(2) *A fegyelem az előjárótól a rend kezelésében és a parancsok végrehajtásában hajthatatlan erőt, az alárendeltekéntől feltétlen engedelmisséget és mindkét részből önmegtagadásig menő törvénytiszteletet és kötelességtudást igényel.*

(3) *A fegyelem – éppúgy mint a független – a rendőrség valamennyi tagjára, hatóságára és szervére, szóval a rendőrség egész szervezetére kiterjed és kihat ennek belső értékére, valamint működőképességére is.*

(4) *A fegyelem alapja a nevelés. Éppen ezért a rendőrség tagjait feltétlen engedelmisségre, lelkiismeretes kötelességteljesítésre és a szolgálat minden részletében a legszigorúbb pontosságra kell nevelni.*

(5) *Az engedelmisségre való nevelésnek azonban nem szabad az önálló gondolkozást és az elhatározóképeséget csökkentenie, mert a rendőrség tagjai gyakran jutnak olyan helyzetbe, amikor a körülmények helyes megítélése alapján, önállóan kell cselekedniük.*

(6) *A fegyelem a parancsot és rendeletet pontosan nem teljesítő egyén multhatatlan és szigorú megfenyítést vagy megbüntetését követeli.*”¹¹

A magyar rendőrség 1948-as szolgálati szabályzata a fegyelem fogalmát határozza meg a rendőrség kontextusában. A szabályzat értelmezése alapján a fegyelem a rendőrség tagjainak függőségét, kötelességérzetét és a rendet foglalja magában. A fegyelem a testületben lévő függetlennek, kötelességérzetnek és rendnek együttes formája. Ez magában foglalja az előjárók iránti engedelmisséget, a törvények tiszteletben tartását és a kötelességtudatot. A hierarchikus struktúrát és a parancsuralmi elvet tükrözi, hajthatatlan erőt várva el az előjáróktól a rend fenntartásában és a parancsok végrehajtásában. Az alárendeltek feltétlen engedelmisséggel tartoznak, mindkét fél részéről önmegtagadásig menő törvénytiszteletet és kötelességtudást követelve. Ezen felfogás

¹¹ *Rendőrség szolgálati szabályzata*, Belügyminisztérium, 1948.

szerint a parancs a katonai szolgálati rend és fegyelem biztosításának legegyszerűbb része.¹² A szabályzat ugyanakkor külön említést tesz a fegyelem kialakulásáról azzal, hogy a fegyelem alapjaként a nevelést nevezi meg. A „feltétlen engedelmisség” szerepe azonban összetett és ellentmondásos. Egyrészt a fegyelem alapjaként van feltüntetve, ami azt sugallja, hogy a rendőrség hatékony működése elengedhetetlen feltétele, másrészt viszont a „feltétlen” jelző aggályokat vethet fel a felelősségvállalás és az önálló gondolkodás korlátozásával kapcsolatban. A feltétlen engedelmisség a hatékonyság¹³ és az egység elősegítése mellett elhomályosíthatja a rendőrök egyéni felelősségét. A feltétlen engedelmisség korlátozhatja az önálló gondolkodást és a kreatív problémamegoldást.

„A honvédelemről szóló 1976 évi I. törvény fogalmazásában a határrendészeti (és határőrizeti) jellegű Határőrség fegyveres erőnek lett minősítve, míg a tipikusan rendészeti szervezet, a rendőrség fegyveres testületnek, s a vám- és pénzügyőrség az állami tűzoltósággal együtt rendészeti szervek. Úgy véljük, hogy ez a klasszifikálás egy prekonceptió születte, amely azzal a céllal, készült, hogy a fegyveres szervezetek kölcsönösen kötelezhetőek legyenek egymás feladatainak ellátásában közreműködni. Jelesül a törvény szerint a két fegyveres erő, azaz a Magyar Néphadsereg és a Határőrség az állam- és közbiztonság védelmének rendőri feladatában, a rendőrség (valamint a munkásőrség és a büntetés-végrehajtási testület, azaz együtt a fegyveres testületek) a háttérország védelmében, a rendészeti szervek egyes honvédelmi feladatok ellátásában. A tételek jognak ezek a jelzett joghatárok kizárják, hogy belőle próbáljunk elvi megállapításokhoz jutni. A mi alapállásunk az, hogy a rendőrségnek fegyveres

¹² HAUZINGER Zoltán: *A katonai büntetőjog rendszertana*, Pécs, AndAnn, 2010. 21. o.

¹³ BEZERÉDI Imre: Kriminálstratégia és a rendészeti bizalomépítés, *Rendőrségi tanulmányok*, 2022/4. 4–41. o.

*testületnek kell lennie, hiszen belső viszonylatban neki kell az állami közvetlen kényszerítő hatalmat megtestesítenie, s erre csak fegyveres szervezet lehet képes. A felfegyverzettség azonban nem azonos a militarizáltsággal, vagyis azzal, hogy a szervezetnek katonai hierarchiában, katonai alá- és fölérendeltségi viszonyok közepette, katonai fegyelemben (és nem utolsó sorban teljes centralizáltságban) kell működnie, és pedig katonai büntetőjogi és fegyelmi felelősség mellett.”*¹⁴ Szamel a rendőrség jogi státuszával és a katonai jellegével foglalkozik a korabeli magyar jogrendszerben. Ebben kiemeli, hogy a honvédelemről szóló 1976. évi I. törvény¹⁵ a rendőrséget fegyveres testületnek, míg a Határőrséget fegyveres erőnek minősíti. Ezt a megkülönböztetést Szamel prekonceptciónak tartja, amelynek célja a különböző fegyveres szervezetek közötti együttműködés biztosítása. A szerző bírálja a jogszabályt, amiért nem tesz egyértelmű elvi különbséget a fegyveres testületek és a rendészeti szervek között. Hangsúlyozza, hogy a rendőrségnek fegyveres testületnek kell lennie, mivel az állami kényszerítő hatalmat testesíti meg, ugyanakkor a felfegyverzettség nem azonos a militarizáltsággal, és a rendőrség nem katonai hierarchiában, katonai fegyelemben kell, hogy működjön. Fontosak az elméleti szintű, hivatásra történő nevelési módszerek is. A katonát a harcra, annak lehetőségeire és a készenlétre nevelik. Ezzel ellentétben a rendőr nyugalmi helyzetben nem kell, hogy bárkiből ellenséget generáljon, azonban jogsértés esetén az általa elsajátított jogszabályokat spontán, készségszinten, felelőssége teljes tudatában tudnia és alkalmaznia kell. A modern, demokrácián alapuló társadalmakban rendszerint kiszorították a katonaságot a belső

¹⁴ SZAMEL Lajos: *A rendészet és a rendőrség jogi szabályozásának elméleti alapjai*. Budapest, Magyar Tudományos Akadémia, Államtudományi Kutatások Programirodája, 1990. 90. o.

¹⁵ *A honvédelemről szóló 1976. évi I. törvény* https://jogkodex.hu/jsz/1976_1_torveny_2060586.

rend fenntartására irányuló feladatrendszerből, ezáltal unikális szerepet kaptak a rendőrségek.¹⁶ A fegyelem kiterjed a rendvédelmi szervek valamennyi tagjára, befolyásolva a szervezet belső értékét és működőképességét. Alapja a nevelés, ami feltétlen engedelmességre, lelkiismeretes kötelességteljesítésre és a szolgálatban a legszigorúbb pontosságra törekszik.¹⁷ Ugyanakkor nem korlátozhatja az önálló gondolkozást és az elhatározóképességet, amire a rendvédelmi hivatásosoknak gyakran szükségük van. A katonát felkészítik arra, hogy céljának elérése érdekében alkalmazzon lenyűgöző fizikai erőszakot megsemmisítő módon az ellenség felett, és a parancsot gondolkodás nélkül hajtsa végre. A katona elsődlegesen csak magára és a társaira kell, hogy számítsa, míg a rendőrnek nem csupán önmaga és kollégáival, hanem a lakossággal együttműködve is képesnek kell lennie a legprofesszionálisabb szinten közbiztonságot, mint produktumot szolgáltatni. A rendőr a kapott parancs értelmezése közben is alkalmazza a jogszabályok által előírtakat, rögtön mérlegelnie is kell azt, hogy amennyiben bűncselekmény elkövetésére kap parancsot és azt végrehatja, ő maga milyen jogkövetkezmények elé néz.¹⁸ A rendőrség katonai öröksége nem mentes a kritikától. Egyesek úgy vélik, hogy a fegyelem és a parancsuralom túlzott hangsúlya merevvé és rugalmatlanná teszi a rendőrséget.¹⁹ Ez

¹⁶ Donatella Della PORTA – Herbert REITER: The policing of transnational protest: A conclusion, In: *The policing of transnational protest*, Routledge, 2016. 175–190. o.

¹⁷ Allison T. CHAPPELL – LANZA-Lonn KADUCE: Police academy socialization: Understanding the lessons learned in a paramilitary-bureaucratic organization, *Journal of contemporary ethnography*, 2010/2. 187–214. o.

¹⁸ BEZERÉDI Imre: A rendőrség decentralizálása, depolitizálása és demilitarizálása, In: *Tavaszi Szél – Spring Wind 2019*. Budapest, Doktoranduszok Országos Szövetsége, 483–491. o.

¹⁹ Carl B. KLOCKARS: *The idea of police*, Beverly Hills, CA, Sage Publications, 1985.

megnehezíti a rendőrök számára, hogy alkalmazkodjanak a változó körülményekhez, és hatékonyan reagáljanak a helyi igényekre. Skolnick kutatásai alapján arra a következtetésre jutott, hogy a fegyelem és a parancsuralom túlzott hangsúlya alááshatja a rendőrség és a közösség közötti bizalmat. A rendőrök, akiket arra kényszerítenek, hogy szigorúan kövessék a szabályokat, kevésbé hajlandóak kölcsönhatásba lépni a közösséggel, és kevésbé hajlandóak figyelembe venni a helyi igényeket.²⁰ Bittner kutatásai alapján arra a következtetésre jutott, hogy a rendőri munka nagy része diszkrecionális. Ez azt jelenti, hogy a rendőröknek gyakran kell döntéseket hozniuk a szabályok keretein belül. A fegyelem és a parancsuralom túlzott hangsúlya korlátozhatja a rendőrök diszkrecionális jogkörét, és megnehezítheti számukra, hogy a helyi körülményekhez igazítsák a döntéseiket.²¹ Ezen kívül a katonai múltból eredő autoriter attitűd a rendőri túlkapásokhoz is vezethet. „*A kontinentális rendőrségek katonai eredete a mai napig felismerhető a testületi értékrendben. A veszélyvállalás, a fegyelem, a bajtársi szellem, a parancs iránti feltétlen engedelmesség e szervezeteknek is sajátja.*”²² A kontinentális rendőrségek katonai öröksége meghatározóan befolyásolta a testületi értékrendet. A katonai múlttal járó előnyök mellett fontos figyelembe venni a kritikát is, és a jövő rendőrségének kihívásaira összpontosítva folyamatosan fejleszteni a rendőrség működését. A jövő rendőrségének rugalmasnak, alkalmazkodónak és innovatívnak kell lennie ahhoz, hogy hatékonyan tudja kezelni a XXI. század kihívásait. A katonai örökség értékei továbbra is fontosak lehetnek, de a rendőrségnek nyitottnak kell lennie a modern technikák és stratégiák alkalmazására is.

²⁰ Jerome H. SKOLNICK: *Justice without trial: Law enforcement in democratic society*, Quid pro books, 2011.

²¹ Egon BITTNER: *The functions of the police in modern society: A review of background factors, current practices, and possible role models*, 1970.

²² FINSZTER: i. m. (2018) 198. o.

A rendészeti fegyelem fogalma a XX. század második felétől, mint ahogyan arra rendőrségi kutatásokon keresztül rávilágítottam, jelentősen fejlődött. A modern rendészetnek szélesebb körű kihívásokkal kell szembenéznie, mint a XX. század közepén, ami árnyaltabb megközelítést igényel a fegyelemhez. A modern rendészet a jogállamiság elve alapján működik, ami korlátozza a parancsuralmi elvet. A rendvédelmi hivatásosoknak tisztában kell lenniük a jogszabályokkal, és azok betartása mellett kell cselekedniük. Mint ahogyan azt Brown a rendőrség jövőjével foglalkozó könyvében is sugallja, a rendőrségnek jobban kell összpontosítania a közösségi rendfenntartásra és a közösséggel való együttműködésre. A fegyelem és a parancsuralom túlzott hangsúlyát el kell kerülni, hogy a rendőrség rugalmasabb és alkalmazkodóbb legyen.²³ A fegyelemnek támogatnia kell a hatékony munkavégzést, és ösztönöznie kell a professzionális magatartást. A modern rendészet nagy hangsúlyt fektet a közbizalom erősítésére. A fegyelemnek bizalmat kell építenie a rendvédelmi szervek és a lakosság között. A modern rendészetnek képesnek kell lennie egyensúlyt teremteni a fegyelem és az önálló cselekvés között. A rendészetben dolgozóknak képesnek kell lenniük a parancsok betartására, de ugyanakkor önállóan is kell tudniuk cselekedni, ha a helyzet úgy kívánja. Mindezen megállapítások alapján a fegyveres rendvédelmi szervek tagjaira vonatkozóan a továbbiakban az alábbi definíciót értem fegyelemként: *fegyelem a rendvédelmi szerv belső rendjét és fegyelmezettségét fenntartó jogszabályok, normák erkölcsi és etikai elvek összességéből álló eszközrendszer, amelynek célja a rendvédelmi szerv tagjainak jogszerrű, professzionális és etikus magatartásának biztosítása a szolgálat ellátása során*. Ezen eszközrendszer magában foglalja azon jogszabályokat és normákat, amelyek meghatározzák a rendvédelmi tevékenységet szabályozó kereteket. Az erkölcsi és etikai elvek

²³ Jennifer M. Brown (ed.): *The future of policing*, Routledge, 2013.

pedig a rendvédelmi szervezet etikai normáit és értékeit képviselik, és segítik a tagokat az erkölcsös és etikus döntések meghozatalában. A fegyelem ebben az értelemben egyfajta axiológiai mechanizmust jelent, amely hozzájárul a rendvédelmi szervezet integritásához, hatékonyságához és az állampolgárok bizalmának megőrzéséhez. A jogszerű, professzionális és etikus magatartás elősegíti a közbiztonság fenntartását és a jogérvényesítést a társadalomban.

3. Intézményi keretek

A hazai rendészeti felsőoktatás története az 1970-es évekig vezethető vissza, amikor megalakult a Rendőrtiszti Főiskola, amelynek célja a hivatásos rendőrök képzése volt. A Farkasvölgyi úton található épületkomplexum 2012. január 1-ig töltötte be a rendvédelmi (rendőr, pénzügyőr, büntetés-végrehajtási, katasztrófavédelmi) képzés központi szerepét. 2012 óta a jogutód intézmény a Nemzeti Közzolgálati Egyetem Rendészettudományi Kara (a továbbiakban: Kar) vette át a tisztképzés feladatát. A Nemzeti Közzolgálati Egyetem a Rendőrtiszti Főiskola, a Corvinus Egyetem Közigazgatás-tudományi Kara és a Zrínyi Miklós Nemzetvédelmi Egyetem összevonásával jött létre, célja a hazai rendvédelmi, honvédelmi és közigazgatási szakemberek képzésének összehangolása.²⁴ Már az Egyetem alapításának előkészítésekor mindhárom fenntartó – megrendelőként – pontosan ismertette igényeit. A két fegyveres fenntartó szervezet, a Honvédelmi Minisztérium és a Belügyminisztérium teljes egészében meghatározta az érintett karok képzési profilját és a képzési

²⁴ RUZSONYI Péter: Még a Hegyen – régi helyszínen új identitás építése, *Magyar Rendészet*, 2021/különszám, 167–172. o.

kapacitásokat.²⁵ A 2012. július 3-án készült Szervezeti Működési Szabályzat ekként rendelkezett az RTK Rendészeti Kiképzési és Nevelési Intézet feladatairól: *„A karon rendészeti gyakorlati képzés a Rendészeti Kiképzési és Nevelési Intézet keretein belül folyik. Az Intézet ellátja és szervezi az intézetvezető feladat- és hatáskörébe utalt szakmai feladatok támogatását. (2) Az Intézet felügyelete és irányítása alatt működő funkcionális szervezeti egységek: a) Intézkedéstaktikai és Sportközpont; b) Rendészeti Csoport; c) Informatikai Kiképzési Csoport. (3) Az Intézet szervezetének és működésének részletes szabályait az Intézet szervezeti és működési rendje tartalmazza.”*²⁶

A rendelkezés nem igényel különösebb indoklást, a szervezeti tagolódás és az irányítás rendszere mellett kirajzik, hogy a Rendészeti Kiképzési és Nevelési Intézet elsődleges célja a gyakorlati képzések koordinálása volt. Az Egyetem szervezeti és működési rendje ezt követően folyamatosan változott, míg 2019. július 1-jét követően az egyetem szervezeti és működési szabályzatának 8. §-a alapján az egyes szervezeti egységekre vonatkozó, szervezeten belüli feladatmegosztást, a munkafolyamatok leírását, a helyettesítés, a kiadmányozás, a munka és az ügyfélfogadás rendjét és a létszámadatokat a szervezeti egység ügyrendje állapítja meg. Az ügyrendet az egyetem rektora hagyja jóvá.²⁷ A Rendészettudományi Kar (jelenleg hatályos) szervezeti felépítése és feladatköre alapján jól láthatóan bővült a Rendészeti Kiképzési és Nevelési Intézet feladatköre:

²⁵ CHRISTIÁN László – HAUZINGER Zoltán – KOVÁCS Gábor: A magyar rendészeti felsőoktatás jelene és jövője, *Magyar Rendészet*, 2021/különszám, 55. o.

²⁶ *A Nemzeti Közszerződési Egyetem Szervezeti és Működési Szabályzata 2011.* <https://www.uni-nke.hu/document/uni-nke-hu/szmsz-2012-i-1-2012-iv-18.original.pdf>.

²⁷ *A Nemzeti Közszerződési Egyetem Szervezeti és Működési Szabályzata*, Hatály: 2024. I. 25-től https://www.uni-nke.hu/document/uni-nke-hu/SZMR_2024.01.25-t%C5%91.pdf.

„Az Intézet gondoskodik a szervezeti kultúra megismertetésével, a speciális fizikaikondicionális felkészítéssel, a rendőri intézkedések gyakorlati elsajátításával, az alaki képzéssel, valamint a lövészeti kiképzéssel kapcsolatos feladatok ellátásáról. A rendészeti szocializációt középpontba állító nevelési módszerek alkalmazásával gondoskodik a hallgatók megfelelő attitűdjének kialakításáról. Végzi továbbá a rendvédelmi szerveknél használt informatikai rendszerek megismertetésével kapcsolatos feladatok végrehajtását. Tevékenységét a Kar oktatási és tudományos kutatási tevékenységére figyelemmel, azzal összhangban hajtja végre.”²⁸ A Rendészeti Kiképzési és Nevelési Intézet feladatainak elemzésekor látható, hogy korábban a karon belüli gyakorlati képzés volt az elsődleges cél, ami tágran értelmezhető, kevésbé specifikus. Az utóbbi feladatrendszer ugyanakkor már hangsúlyozza a rendészeti szocializációt és a hallgatók attitűdjének alakítását, ezzel szemben korábbi csupán a karon belüli gyakorlati képzésre és a szakmai feladatok támogatására összpontosít. Szervezetileg a Rendészeti Kiképzési és Nevelési Intézet alá tartozik a Diószegi utcai Kollégium és a Rendvédelmi Tagozat. Az utóbbi jelentősebb a rendvédelmi tisztjelölti státuszt illetően.

4. A rendvédelmi tisztjelöltek fegyelmi felelősségének szabályozása

„A rendőrség állománya büntetőjogi felelőssége szempontjából meghatározó az, hogy a rendőrség militarizált szervezet marad-e. Ellenkező esetben ugyanis egyértelmű, hogy a rendőrség tagjai

²⁸ *A Nemzeti Közszerológati Egyetem Rendészettudományi Kar Szervezeti Felépítése és Feladatköre*, Hatály: 2023. I. 1-től. https://www.uni-nke.hu/document/uni-nke-hu/SZMR_6.sz.melleklet,%20hataly%202023.01.01-t%C5%91l.pdf.

nem követhetnek el ún. katonai bűncselekményeket és nem vonhatók felelősségre katonai büntetőeljárásban. Ez természetesen nem zárja ki, hogy az általános büntetőjogba átemeljenek bizonyos tényállásokat, amelyeket civil személyek nem valósíthatnak meg, s amelyek tradicionálisan „katonai bűncselekmények” tényállásai (például a parancs iránti engedetlenség), mert a rendőri szervezet működőképességét büntetőjogi eszközökkel is támogatni kell. Ezt a támogatást azonban meg lehet adni a rendes bíróságok által való büntető jogszolgáltatás útján is. A militarizált rendőrség hivatásos állományának büntetőjogi felelőssége sem feltétlenül szabályozandó ügy, hogy bármely bűncselekményük miatt katonai bíróság előtt feleljenek; a polgári állományt illetően pedig abszurdnak véljük, hogy annak tagjai katonai bíróság elé legyenek állíthatók. Azt az állítást, hogy a militarizáltsággal együttjáró fokozott büntetőjogi felelősségnek mintegy kiegyenlítő ellentétele lenne a rendőrségnél foglalkoztatottak több kedvezménye az általános munkajogi (és társadalombiztosítási) jogviszonyban állókhoz képest, a küszöbről el kell utasítani. Ilyen kedvezmények a legkülönbözőbb munkaviszonyokban léteznek anélkül, hogy hozzájuk különleges büntetőjogi felelősség fűződne.”²⁹

Szamel a rendőrség militarizáltsága és a rendőrségi állomány büntetőjogi felelőssége közötti kapcsolatot értelmezi. Az érvelés hangsúlyozza, hogy a rendőrség militarizált jellege befolyásolja az állomány büntetőjogi felelősségét, különös tekintettel arra, hogy militarizált rendőrség esetén az esetleges bűncselekmények miatt katonai bíróság előtt felelhetnek-e az állomány tagjai. A militarizált rendőrség esetén a szerző azt hangsúlyozza, hogy az állomány büntetőjogi felelősségét nem szükséges feltétlenül katonai bíróság előtt szabályozni. Ugyanakkor az általános büntetőjogba emelhetnek bizonyos tényállásokat, amelyeket a civil személyek nem valósíthatnak meg, és amelyek támogat-

²⁹ SZAMEL: i. m. (1990) 94. o.

hatják a rendőri szervezet működőképességét. A szöveg véleménye szerint abszurd, hogy a polgári állomány tagjait katonai bíróság elé vonják. A militarizált rendőrség mellett fokozott büntetőjogi felelősség nem feltétlenül jár együtt a rendőrségnél foglalkoztatottak több kedvezményével az általános munkajogi és társadalombiztosítási jogviszonyokhoz képest. A szerző az érvelés során kritizálja az olyan elképzelést, miszerint a militarizált rendőrségben dolgozók számára bizonyos előnyöket kellene biztosítani, hogy ellensúlyozzák a fokozott büntetőjogi felelősséget.

A fegyveres szervek hivatásos állományú tagjainak szolgálati viszonyáról szóló 1996. évi XLIII. törvény (a továbbiakban: régi Hszt.) megjelenésekor katonaként determinálta a fegyveres szervek hivatásos állományú tagjait, ezzel a büntetőjogi felelősségre vonáson túl mutatott rá a parancs végrehajtásának rendjére. A régi Hszt. 18. § (4) bekezdése alapján ugyanis a parancsokat a rendőr *„nem bírálhatja, azokról a jog- és érdekvényesítő tevékenysége körén kívül véleményt nem mondhat, a szolgálati rendet és a fegyelmet sértő nyilatkozatot nem tehet, a sajtónyilvánosság igénybevételével hivatalos eljárásban magánvéleményt nem nyilváníthat.”*³⁰ A Magyar Köztársaság 1995. október 30-án benyújtott T1568 számú törvényjavaslata arról rendelkezik, hogy *„a hivatásos szolgálat – bármely fegyveres szervnél teljesítik is – tartalmát, ismérveit tekintve lényegében azonos.”*³¹ Ennek látszólagos célját, azaz az átjárhatóságot bírálta élesen Kőszeg Ferenc képviselő (SZDSZ) azzal, hogy a törvényjavaslat vitáján kifejtett véleménye szerint *„célszerű-e, hogy a fegyveres szervek*

³⁰ *A fegyveres szervek hivatásos állományú tagjainak szolgálati viszonyáról szóló 1996. évi XLIII. törvény, 1996. 06. 06. hatályos állapota.* <http://mkogy.jogtar.hu/?page=show&doid=99600043.TV>.

³¹ *A Magyar Köztársaság T1568. számú törvényjavaslata,* <https://www.parlament.hu/iromany/fulltext/01568txt.htm>.

*között az átjárhatóság nagyfokú legyen, és ugyanakkor a rendvédelmi szervezetbe a beáramlás a civil szférából nehezzé váljon. Lehet az, hogy egy gyakorlott csapattiszt egy rendvédelmi szervnél – mondjuk a rendőri ezrednél – kiválóan beválik, de nagy kérdés az, hogy mondjuk a gazdasági rendőrségnél nem volna-e jobb, hogyha oda nyomozóként egy tapasztalt adószakértő kerülhetne be, nem volna-e jobb, ha a büntetés-végrehajtás szervezetébe nem a honvédségtől kerülne át valaki, hanem mondjuk egy pedagógus kerülne oda vagy egy pszichológus.*³²

Kőszeg kifejtette továbbá aggályait a jogellenes parancs végrehajtása kapcsán, szemben az Európa Tanács Parlamenti Bizottságának 1979-ben kelt 690. számú határozatával, majd aggályait fejt ki abban, hogy a különböző fegyveres szervek közötti átjárás megteremtése mellett a jogszabály tervezet elnehezíti a rendőrszakma civilizését. Kőszeg több nyugat európai országot említ, ahol rendőrszakmai feladatokat civil köztisztviselőként látnak el, ezzel utal a demilitarizálódás fontosságára. A régi Hszt. hatálya ekkor tehát a rendvédelmi szervek, így a rendőrség, a polgári védelem, a vám- és pénzügyőrség, a büntetés-végrehajtási szervezet, az állami és hivatásos önkormányzati tűzoltóság, valamint a polgári nemzetbiztonsági szolgálatok (e törvény alkalmazásában együtt: fegyveres szervek) hivatásos állományú tagjainak szolgálati jogviszonyára és társadalombiztosítási ellátására valamennyi szerv esetében egységesen terjedt ki.³³

A belügyi rendvédelmi tisztjelöltek esetében a rendvédelmi feladatokat ellátó szervek hivatásos állományának szolgálati

³² Kőszeg Ferenc képviselő felszólalása az 1996. 02. 20-ai ülésnapon. <https://www.parlament.hu/naplo35/148/1480306.htm>.

³³ BEZERÉDI Imre: *A rendszerváltást követő kriminálpolitika rendőrségre gyakorolt hatása. A közösségi és rendészeti bűnmegelőzés működése Bács-Kiskun megyében*, Doktori (PhD) értekezés, PTE-ÁJK, Pécs, 2022. 42. o. <https://ajk.pte.hu/sites/ajk.pte.hu/files/file/doktori-iskola/bezeredi-imre/bezeredi-imre-vedes-ertekezés.pdf>.

jogviszonyáról szóló 2015. évi XLII. törvény³⁴ (a továbbiakban: Hszt.) 286. § (3) bekezdése alapján, míg a pénzügyőr rendvédelmi tisztjelöltek esetében a Nemzeti Adó- és Vámhivatal személyi állományának jogállásáról szóló 2020. évi CXXX. törvény³⁵ 243. § (3) bekezdése alapján „a rendvédelmi tisztjelölt szolgálatteljesítési helye a Nemzeti Közszerződési Egyetem Rendészettudományi Kar Rendvédelmi Tagozata (a továbbiakban: Rendvédelmi Tagozat). A rendvédelmi tisztjelölt szolgálati feladatait a Rendvédelmi Tagozat Szolgálati Szabályzata tartalmazza.” A kettős jogállású hallgatók (szerződés útján 3 éves nappali képzésben részt vevő tiszthelyettesek) vezénylés útján teljesítik tanulmányi és látják el szolgálati feladataikat a katonai és rendvédelmi felsőoktatási intézmények vezetőinek, oktatóinak és hallgatóinak jogállásáról szóló 1996. évi XLV. törvény 32. § alapján a Hszt. 77. § (1) bekezdés d) pontja szerint. Vezénylésük során a Hszt. 77. § (2) bekezdés c) pontja szerint jogukat és kötelességüket az oktatási intézmény szervezeti és működési szabályzata (így a hallgatói követelményrendszer részét képező Rendvédelmi Tagozat Szolgálati Szabályzata, valamint a tanulmányi szerződés határozza meg.

A tisztjelölt kettős jogállású, egyszerre vonatkoznak rá a Hszt. meghatározott szabályai, ugyanakkor a felsőoktatási törvény szerint hallgatói jogállású a Nemzeti Közszerződési Egyetem Rendészettudományi Karán.³⁶ A rendvédelmi tisztjelöltek fegyelmi és kártérítési felelősségéről alapjaiban a Hszt. 287/A. §-ban foglalt rendelkezések determinálják az alábbi rendelkezé-

³⁴ A belügyi rendvédelmi tisztjelöltek esetében a rendvédelmi feladatokat ellátó szervek hivatásos állományának szolgálati jogviszonyáról szóló 2015. évi XLII. törvény, <https://net.jogtar.hu/jogszabaly?docid=a1500042.tv>.

³⁵ A Nemzeti Adó- és Vámhivatal személyi állományának jogállásáról szóló 2020. évi CXXX. törvény, <https://net.jogtar.hu/jogszabaly?docid=a2000130.tv>.

³⁶ TIHANYI Miklós (szerk.): *Közrendvédelem*, Budapest, Ludovika Egyetemi Kiadó, 2022.

sekkel: „rendvédelmi tisztjelölt a rendvédelmi tisztjelölti jogviszonyából vagy a hallgatói jogviszonyából eredő kötelezettségét vétkeesen megszegi, fegyelemsértést követ el.” ...” A rendvédelmi tisztjelölt kártérítési felelőssége kiterjed a rendvédelmi tisztjelölti jogviszonyából és a hallgatói jogviszonyából eredő kötelezettségének vétkes megszegésével okozott kár megtérítésére is.” A Hszt. hivatkozott szakaszának (3) bekezdése szerint „a fegyelmi jogkör gyakorlójának személyét miniszteri rendelet határozza meg. A fegyelmi jogkör gyakorlásába a Rendvédelmi Tagozat, valamint a Nemzeti Közfoglalkoztatási Egyetem bevonható.”

A rendvédelmi tisztjelölti állományra vonatkozó speciális rendelkezéseket a belügyminiszter irányítása alatt álló fegyveres szervek hivatásos állományú tagjai Fegyelmi Szabályzatáról szóló 11/2006. (III.14.) BM rendelet³⁷ (a továbbiakban Fegyelmi Szabályzat) V. része tartalmazza. A Fegyelmi Szabályzat 48/A. §-a alapján „... a rendvédelmi szerv rendvédelmi tisztjelölti állománya vonatkozásában hivatásos állomány tagján a rendvédelmi tisztjelöltet, az állományilletékes parancsnokon eltérő rendelkezés hiányában az országos parancsnokot kell érteni.” A Fegyelmi Szabályzat 48/B §-a ugyanakkor az állományilletékes parancsnok személyétől eltérően a Nemzeti Közfoglalkoztatási Egyetem Rendészettudományi Kar Rendvédelmi Tagozat vezetője által erre kijelölt helyettese részére biztosít első fokon fegyelmi jogkört, míg másodfokon a Nemzeti Közfoglalkoztatási Egyetem Rendészettudományi Kar Rendvédelmi Tagozat vezetője jár el azzal, hogy a fenytés kiszabásához az országos parancsnok egyetértése szükséges. Ha a rendvédelmi tisztjelölt a rendvédelmi tisztjelölti jogviszonyából vagy a hallgatói jogviszonyából eredő kötelezettségét vétkeesen megszegi,

³⁷ A rendvédelmi tisztjelölti állományra vonatkozó speciális rendelkezéseket a belügyminiszter irányítása alatt álló fegyveres szervek hivatásos állományú tagjai Fegyelmi Szabályzatáról szóló 11/2006. (III.14.) BM rendelet, <https://net.jogtar.hu/jogszabaly?docid=a0600011.bm>.

fegyelemsértést követ el. A tisztjelölttel szemben fenytésként a Hszt. 287/A. § (1) bekezdése alapján feddés, megrovás, szolgálati viszony megszüntetése, valamint az alapilletmény csökkentése fegyelmi fenytés szabható ki azzal, hogy az alapilletmény legfeljebb 5 hónapra, legfeljebb 20%-kal csökkenthető. A Nemzeti Közszerológati Egyetem Rendészettudományi Kar Rendvédelmi Tagozatának jelenleg hatályos Szerológati Szerabályzata további fegyelmi jogköröt biztosít az alábbiak szerint:

„17. § (1) A tagozatparancsnok és a tagozatparancsnok-helyettes jogszerabályban biztosított fegyelmi jogkörén túl szóbeli és írásbeli figyelmeztetést alkalmazhat. Az írásbeli figyelmeztetést a tisztjelölt személyi anyagában el kell helyezni.

(2) A tagozatparancsnok és a tagozatparancsnok-helyettes indítványozhatja a tisztjelölt kifogástalan életvitelének ellenörzését, alkalmasságának felülvizsgálatát.

(3) Az évfolyamparancsnok szóbeli figyelmeztetést alkalmazhat, továbbá javaslatot tehet írásbeli figyelmeztetés alkalmazására, fegyelmi eljárás megindítására.

(4) A gyakorló tisztjelölt parancsnok fegyelmi eljárás megindítására javaslatot tehet. Önálló fegyelmi jogkörrel nem rendelkezik.”³⁸

A Rendvédelmi Tagozat Szerológati Szerabályzatában rögzített fokozatosan felépített fegyelmező jogkör gyakorlása többnyire elegendő ahhoz, hogy a tisztjelöltek következetesen tanuljanak a hibáikból és korrigálják magatartásukat.

³⁸ *A Nemzeti Közszerológati Egyetem Rendészettudományi Kar Rendvédelmi Tagozatának Szerológati Szerabályzata*, https://www.uni-nke.hu/document/uni-nke-hu/RTK_Rendvedelmi_Tagozat_Szerologati_Szerabalyzat_hataly_2019_X_22-tol.pdf.

5. Rendészeti szocializáció a rendészeti felsőoktatásban

Robert Reiner szerint a korszerű rendvédelem a következő követelményeknek felel meg:

- magas szintű professzionalizmust magában foglaló bürokratikus szervezet, amely jól illeszkedik a közigazgatás egységes rendszerébe,
- a rendőrségi tevékenység törvényben történő szabályozása és az intézkedésekért való törvény előtti felelősség, - a minimális erőszak stratégiája,
- a pártsemlegesség és a jogszabályok részrehajlásmentes érvényesítése,
- a prevencióorientált rendőrségi jelenlét, a megelőzés primátusa,
- a helyi lakóközösségek értékelésén alapuló és a jogérvényesítés minőségére figyelő teljesítménymérés (a statisztikai szemlélet elutasítása),
- a társadalom szociális összetételét tükröző rendőrségi személyzet (beleértve a kisebbségek képviselőit is).³⁹

Rendészeti alapkompenciaként 12 kompetenciát jelöltek meg Malét-Szabó Erika és kutatótársai, ezek a következők:

- döntési képesség,
- együttműködés,
- érzelmi intelligencia,
- felelősségvállalás,
- határozottság, magabiztosság,
- hatékony munkavégzés,
- kommunikációs készség,

³⁹ Robert REINER: *The Politics of the Police*, Sussex, Wheatsheaf Books, 1992.

- konfliktuskezelés,
- önállóság,
- problémamegoldó készség,
- pszichés terhelhetőség,
- szabálykövetés, fegyelmezetttség.⁴⁰

Malét és társai definiálták az egyes kompetenciákat, így a tanulmány szempontjából kiemelt relevanciával bíró felelősségvállalást, valamint a szabálykövetés és fegyelmezetttség fogalmát.

Ezek alapján a felelősségvállalás az, amikor az egyén tudatában van annak, hogy egyes helyzetekben mekkora a felelőssége, és ennek megfelelően cselekszik. Vállalja döntései, tettei következményeit.⁴¹ Szabálykövető és fegyelmezett az egyén, amennyiben képes arra, hogy a munkavégzést alapvetően meghatározó szabályrendszer ismeretében a vonatkozó előírásokat, szabályokat betartsa. Törekszik az adott helyzetben legmegfelelőbb, jóváhagyott szabály követésére.⁴² A rendészeti szocializáció magában foglalja a szervezeti kultúra, a hivatásnak megfelelő viselkedéskultúra, az etikai, erkölcsi szabályok közvetítését.⁴³ A rendészeti szocializáció, azaz a rendőri hivatásra történő nevelés és képzés kulcsfontosságú szerepet játszik abban, hogy a rendvédelmi tisztjelöltek megfeleljenek ezeknek a követelményeknek. A szocializáció során a hallgatók tehát a következőket sajátítják el:

⁴⁰ MALÉT-SZABÓ Erika – HEGYI Hella – HEGEDŰS Judit – SZELES Erika – IVASKEVICS Krisztián: Rendőri alapkompentenciák az egységes közszolgálati alapkompentenciák tükrében, *Rendőri Tanulmányok*, 2018/1. 15–74.

⁴¹ MALÉT-SZABÓ Erika et al.: i. m. 62. o.

⁴² Uo.

⁴³ VERHÓCZKI János: Hivatásos tisztek a mai magyar rendészeti felsőoktatásban, In: BODA József – FELKAI László – PATYI András (Szerk.): *Ünnepi kötet a 70 éves Janza Frigyes tiszteletére*, Budapest, Dialóg Campus Kiadó Kft., 2017. 579–586. o.

- Szakmai tudás: A rendőri munka jogi, etikai és taktikai vonatkozásai.
- Kommunikációs és problémamegoldó képességek: A rendőröknek hatékonyan kell tudni kommunikálni a polgárokkal, és kreatívan kell tudniuk megoldani a problémákat.
- Etikai felelősségtudat: A rendőröknek tisztában kell lenniük a hatalmukkal járó felelősséggel, és etikusan kell eljárniuk minden helyzetben.
- Törvénytisztlet: A rendőröknek példát kell mutatniuk a törvények tiszteltetésében tartásában.
- Empátia és tolerancia: A rendőröknek meg kell érteniük a polgárok helyzetét, és toleránsnak kell lenniük a különböző emberekkel szemben.

A hatékony rendészeti szocializáció biztosítja, hogy a rendőrök felkészültek legyenek a korszerű rendvédelem követelményeinek teljesítésére. A rendészeti szocializáció mint folyamat végig kíséri a fegyveres rendvédelmi szerv dolgozóját élete végéig, ezért ezen folyamatot három fő csoportra osztom:

- Képzés: A tisztjelöltek elméleti és gyakorlati képzésben vesznek részt.
- Mentorálás: Tapasztalt hivatásosok mentorálják a fiatalabb kollégáikat (mentorrendszer).
- Szolgálati tapasztalat: A rendőrök a mindennapi szolgálat során tanulnak és fejlődnek.

A továbbiakban magával a képzési rendszerben tervszerűen végzett rendészeti szocializációt vizsgálom. *„A hivatásos közszolgálatot közös szellem, hivatásérzet tölti be, ami az eredményességet fokozza; az odaadást és a fegyelmet a példa, a hagyomány és a kölcsönös ellenőrzés révén emeli.”*⁴⁴ A rendészeti szocializáció célja, hogy

⁴⁴ MAGYARY Zoltán – KISS István: *A közigazgatás és az emberek*, Budapest, Magyar Közigazgatástudományi Intézet, 1939. 132. o.

a tisztjelöltek elsajátítsák ezen értékeket és elveket. A képzés során a hallgatók megtanulják, hogyan kell elkötelezetten, eredményesen és fegyelmezetten végezni a rendvédelmi munkát. *„Az idősebb hivatásos oktatók rendészeti szocializációs útját a poroszos tekintélyelv jellemezte, a tekintélyszemély dominanciáját kérdés nélkül elfogadták, tiszteletét nem kérdőjelezték meg saját képzésük alatt, addig ama felsőoktatásban részt vevő generációk számára már nem ugyanaz a tekintély és a tisztelet definíciója, nemalapértelmezetten jár kor és beosztás alapján mindenkinek.”*⁴⁵ Hegedűs Judit és Fekete Márta tanulmánya áthidaló megoldásnak tartja az osztályfőnöki rendszer bevezetését. A Rendészettudományi Kar jogelődje a Rendőrtiszti Főiskola 1971. évi alakulásakor ismerte az osztályfőnöki feladatrendszert. A Rendőrtiszti Főiskola 1972-ben kiadott Ideiglenes Szervezeti és Működési Szabályzatának (a továbbiakban: Ideiglenes Működési Szabályzat) VII. fejezete rendelkezett az évfolyamparancsnokok és az osztályfőnökök feladatairól. *„A hallgatók nevelésével kapcsolatos feladatok irányítása, összefogása, személyügyek intézése, a szolgálati, oktatási rend és fegyelem biztosítása érdekében az évfolyamok élén évfolyamparancsnokok, szakaszonként, illetve osztályonként osztályfőnökök működnek.”*⁴⁶

Az Ideiglenes Működési Szabályzat 30. pontja külön meghatározta továbbá az osztályfőnökök feladatát. *„a) Osztályfőnöki minőségükben közvetlenül az évfolyamparancsnoknak vannak alárendelve, előjáróik az osztályukba (szakaszba) beosztott hallgatóknak. Felelősek a hallgatók neveléséért, politikai, tanulmányi, fegyelmi és erkölcsi állapotáért, szilárd hallgatói közösségek kialakításáért. b) A Főiskola jóváhagyott nevelési terve alapján elkészítik a hallgatók*

⁴⁵ HEGEDŰS Judit – FEKETE Márta: Hivatásos jogviszonyban álló oktatók narratívái oktatói identitásukról, *Neveléstudomány | Oktatás – Kutatás – Innováció*, 2023/11. (2) 55–64. o.

⁴⁶ *A Rendőrtiszti Főiskola Ideiglenes Szervezeti és Működési Szabályzata* 1972, https://abparancsok.hu/sites/default/files/parancsok/10-1659_1972.pdf.

egyéni nevelési- és az osztályfőnöki órák terveit.”⁴⁷ Később ezen feladatrendszer kikerült a Rendőrtiszti Főiskola működéséből, így a jogutód Rendészettudományi Karon sem működött egészen 2021-ig, amikor a Rendészettudományi Kar dékánjának *a tanulócsoporthoz és a tanulócsoporthoz vezető oktató (osztályfőnök) feladatainak végrehajtásáról* szóló 4/2021.számú intézkedése (a továbbiakban: intézkedés) újra nem teremtette azt. Az intézkedés és mellékletei rendelkeznek a tanulócsoporthoz megalakításáról, az osztályfőnöki rendszer működtetéséről. Ez alapján az osztályfőnök: „az RTK állományába tartozó, elsősorban a szakirányért felelős szaktanszék oktatója, aki az adott képességeinek, készségeinek, tudásának, személyiségének, adottságának figyelembe vételével a nevelési és képzési folyamatban segíti a hallgatók tehetséggondozását, rendészeti szocializálását, személyiségfejlesztését. Az osztályfőnök ellátja a tanulócsoporthoz irányításával kapcsolatos oktatói feladatokat.” Az intézkedés 1. számú melléklete képzési és nevelési célok összessége, úgynevezett Nevelési Program. A Nevelési Program determinálja a Kar nevelési céljait, az elsődlegesen kialakítandó motivációs bázisokat, a nevelés tényezőit, a nevelési tényezők szerepét, feladatát, a nevelés színtereit és a nevelés stádiumait. A Nevelési Program 3.3 pontja tartalmazza a kialakítandó magatartás- és tevékenységformákat az alábbiak szerint:

- „A rendvédelmi szabályzatok előírásainak és magatartás normáinak begyakorlása.
- A rendszeres önképzés, önjelöltség szokásainak és rendjének kialakítása.
- A szakmai problémák racionális megközelítési gyakorlatának megismerése.

⁴⁷ *A Rendőrtiszti Főiskola Ideiglenes Szervezeti és Működési Szabályzata* 1972, https://abparancsok.hu/sites/default/files/parancsok/10-1659_1972.pdf.

- *A leendő beosztással járó alapvető szakmai feladatok tevékenységrepertoárjának megfelelő begyakorlása, szinten tartása és fejlesztése.*
- *Hatékony vezetés, kommunikáció elveinek és módszereinek begyakorlása, fejlesztése.*
- *A személyiség-megismerés alapvető módszereinek megismerése.*
- *A közösség szerkezete feltárásának, a közhangulat irányításának megfelelő begyakorlása.*
- *Az egészséges és tápláló étkezési szokások fejlesztése.*
- *A fizikai erőnlét megőrzésével kapcsolatos szokások, magatartásmódok fejlesztése.*
- *Az egészséges szokások és magatartásmódok fejlesztése.*
- *A higiénikus és egészséges környezet megteremtésével kapcsolatos szokás- és magatartásmódok fejlesztése.*
- *A munka, a pihenés, a kötött és szabad foglalkozások helyes arányának kialakításával kapcsolatos magatartásmódok és szokások fejlesztése.*
- *A szenvedélybetegségek megelőzésének, illetve káros hatásaival szembeni védekezés fejlesztése.*
- *A pozitív életfelfogás, szemléletmód, az önbefolyásoló képesség fejlesztése.*⁴⁸

A nevelési program komplex pedagógiai szakanyag, ám korántsem teljes. Nem tér ki például a konfliktuskezelés és stresszmenedzsment technikáinak elsajátítására, valamint a diverzitás⁴⁹ és inkluzivitás⁵⁰ fontosságára a rendvédelmi munka során. Emel-

⁴⁸ A Nemzeti Közszerződési Egyetem Rendészettudományi Kar dékánjának a tanulócsoportok és a tanulócsoport-vezető oktató (osztályfőnök) feladatainak végrehajtásáról szóló 4/2021. számú intézkedésének 1. sz. melléklete.

⁴⁹ Larry D. STOKES: Minority groups in law enforcement, *Contemporary policing: Personnel, issues and trends*, 1997. 31–51.

⁵⁰ BEZERÉDI Imre: Inkluzív és exkluzív kriminálpolitikai modellek a magyar rendszertben, XVII. Jogász Doktoranduszok Országos Szakmai Találko-

lett nem említi az empátia és szociális kompetencia fejlesztését. Ezen terület fontossága kiemelt szerepet kell, hogy kapjon a rendvédelmi tisztjelöltek szocializációs folyamatában ahhoz, hogy hosszú távon sikeresek lehessenek a fegyveres rendvédelmi pályán. Javallott továbbá felülvizsgálni a Nevelési Program bevezető részében felsorolt jogszabályi helyeket, mivel azok elsődlegesen a belügyi hallgatókra vonatkoznak, míg a pénzügyőr rendvédelmi tisztjelöltek esetében a Nemzeti Adó- és Vámhivatal személyi állományának jogállásáról szóló 2020. évi CXXX. törvény rendelkezései az irányadóak. Ezen túlmenően *a belügyminiszter irányítása alá tartozó rendvédelmi feladatokat ellátó szervek tisztjelöltjeiről és a tisztjelölti szolgálati jogviszonyról* szóló 20/2016. (VI.9.) BM rendelet hatályát veszítette.⁵¹ A nevelő személyének fontos szerepe van a nevelésben. A példamutatás, az értékrend és a viselkedésük hatással van a rendvédelmi tisztjelöltre. Mácsár kutatásában rávilágít ugyanakkor arra, hogy a Rendészettudományi Kar oktatóinak véleménye megosztott a fegyvelmel kapcsolatban és a pedagógiai elvek alkalmazása terén. *„A rendészeti specializáció és a szocializáció, továbbá az új generációk elvárásai erős súrlódást mutatnak, holott ezen pedagógiai módszerek alkalmazásával hatékonyan lehetne segíteni.”*⁵² A tapaszt-

zója. *Jog és Állam*, (30). Károli Gáspár Református Egyetem Állam- és Jogtudományi Kar, Budapest, 2020. 49–58. o.

⁵¹ Lásd: *A belügyminiszter irányítása alá tartozó rendvédelmi feladatokat ellátó szervek tisztjelöltjeiről és a tisztjelölti szolgálati jogviszonyról* szóló 5/2022. (III.31.) BM. rendelet, <https://net.jogtar.hu/jogszabaly?docid=a2200005.bm>.

⁵² MÁCSÁR Gábor: *Felsőfokú rendészeti képzésben részt vevő hallgatók pályán maradásának és lemorzsolódásának kérdései*, Doktori (PhD) értekezés, Eszterházy Károly Katolikus Egyetem Neveléstudományi Doktori Iskola, Eger, 2023. 57. o. <https://disszertacio.uni-eszterhazy.hu/137/1/Diszsert%C3%A1ci%C3%B3.pdf>.

talt oktatók példája⁵³ és a rendvédelmi szerv hagyományai megerősítik a hivatásérzetet és a közös szellemet. A Rendészettudományi Kar (jelenleg hatályos) szervezeti felépítése és feladatköre alapján „a Rendvédelmi Tagozat szervezi és biztosítja a hivatásos szolgálati jogviszonyra való felkészítés keretében történő kiképzési és szocializációs feladatok végrehajtását. Működésére vonatkozó szabályokat és feladatait a Szolgálati Szabályzat tartalmazza. A Tagozat parancsnoka a Rendészeti Kiképzési és Nevelési Intézet vezetője, aki felel a Tagozat számára meghatározott, valamint a Tagozat vezetésével kapcsolatos feladatok maradéktalan végrehajtásáért. Közvetlen előljárója és munkahelyi vezetője a dékán.”⁵⁴

A rendőri szocializáció kulcsfontosságú szerepet játszik a rendőrök identitásának és értékrendjének alakulásában. Azonban ez a folyamat nem csupán a tudás átadásáról szól, hanem a rendőri szubkultúra sötétebb oldalának bevezetéséről is. Ellwanger⁵⁵ és Volti⁵⁶ kutatásai rávilágítanak arra, hogy a szocializációnak óriási hatása lehet a rendőrök attitűdjére és viselkedésére. A negatív szocializációs hatások képesek kitörölni a képzés során elsajátított pozitív elveket, és a jelöltet a rendőri szubkultúra destruktív oldalával is megismertetheti. A rendőri szocializáció különösen korai és invazív jellegű. Ez már a rendészeti képzés során megmutatkozik, ahol a félkatonai struktúra domináns

⁵³ „[E]lmondható, hogy egy referenciának számító oktató alapjaiban tudja meghatározni a hallgató pályán való helytállását, megmaradását, motiváltságát, képes alakítani-tágítani gondolkodását.” In: HEGEDŰS – FEKETE: i. m.

⁵⁴ A Nemzeti Közsolgálati Egyetem Rendészettudományi Kar Szervezeti Felépítése és Feladatköre, Hatály: 2023. I. 1-től. https://www.uni-nke.hu/document/uni-nke-hu/SZMR_6.sz.melleklet,%20hataly%202023.01.01-t%C5%91l.pdf.

⁵⁵ Steven J. ELLWANGER: *How police officers learn ethics. Justice, crime and ethics* (7th ed.), Boston, Anderson Publishing, 2012.

⁵⁶ Rudi VOLT: *An introduction to the sociology of work and occupations*, Sage Publications, 2011.

jellege uralkodik. Chappell és Lanza-Kaduce⁵⁷ kutatásai rávilágítanak arra, hogy ez a militarista környezet jelentősen befolyásolja a rendőri identitás és értékrend alakulását. A hivatásos rendvédelmi szakemberek gyakran erős identitásérzettel rendelkeznek, amely elkülöníti őket a civilektől. Ez a mentalitás megnehezítheti számukra, hogy objektíven és pártatlanul járjanak el. A rendvédelmi szubkultúrában nagy hangsúlyt fektetnek továbbá a konformitásra. Ez azt jelenti, hogy a tagok gyakran készletetést éreznek arra, hogy igazodjanak a csoport normáihoz még akkor is, ha ezek a normák ellentétesek a saját értékrendjükkel.⁵⁸ A képzés során jelentős szerepet kap az engedelmisségre nevelés is. A fegyveres rendvédelmi szervek beosztottjai gyakran hajlamosak engedelmeskedni a felettesek parancsainak, még akkor is, ha ezek a parancsok jogszerűtlenek vagy erkölcstelenek. A rendvédelmi szervek vezetőinek és az oktatási intézményeknek hatékony lépéseket kell tennie annak érdekében, hogy a szocializációs folyamat ne vezessen a rendvédelmi szubkultúra negatív elemeinek megerősödéséhez. Pontosan ezért fontos a képzés diverzifikálása, tehát a képzésnek nem csupán a militarista elemekre kell összpontosítania, hanem a jogállamiság, az emberi jogok és a civil kontroll elveinek elsajátítására is.⁵⁹ A képzésnek ösztönöznie kell a kritikai gondolkodást, és arra kell tanítania a tisztjelölteket, hogy ne vakon engedelmeskedjenek a parancsoknak, hanem merjenek kérdéseket feltenni és kiállni a meggyőződésükért, nyitottnak kell lennie a civil társadalommal való párbeszédre, és be kell fogadnia a konstruktív kritikát. A paradox

⁵⁷ Allison T. CHAPPELL – LANZA-Lonn KADUCE: Police Academy Socialisation: Understanding the Lessons Learned in a Paramilitary Organisation, *Journal of Contemporary Ethnography*, 2010/2. 187–214.

⁵⁸ Bethan LOFTUS: Police occupational culture: classic themes, altered times, *Policing and society*, 2010/20. 1–20.

⁵⁹ FINSZTER Géza: *Rendészetelmélet*, Budapest, Nemzeti Közszoigálati Egyetem, 2014. 61. o

helyzethez hozzájárul az is, amit egyes kutatások kimutattak, hogy a rendőrök csupán munkájuk 10%-ában használják az iskolában elsajátított technikai ismereteket, míg a maradék 90%-ot az teszi ki, hogy állampolgárokkal kommunikálnak, kapcsolatot építenek, preventív intézkedéseket foganasítanak, problémát oldanak meg, mediálnak, sőt akár még sürgősségi orvosi ellátást is biztosítanak.⁶⁰ Az emberarcú rendészet iránti igény egyre nagyobb térnyerésével válik megkerülhetetlenné a pszichológia, a kommunikáció, az etika, a pedagógia, a társadalmi ismeretek átadása.⁶¹ Az emberarcú rendőrség iránti növekvő igény egyre sürgetőbbé teszi a rendőrök pszichológiai, kommunikációs, etikai, pedagógiai és társadalmi ismereteinek fejlesztését. A hatékony és jogkövető rendészetnek nem csupán a jogszabályokat kell betartania, de a közösség tagjaival is empatikusan és professzionálisan kell kommunikálnia. A rendvédelmi szerv beosztottjaként meg kell érteniük az emberi viselkedést, a stressz és a traumák hatásait, valamint a konfliktuskezelési technikákat. A pszichológiai ismeretek segítenek a leendő szakembereknek a mentális egészségük megőrzésében is, ami elengedhetetlen a stresszes munkakörnyezetben. A hatékony kommunikáció kulcsfontosságú a rendőrök és a polgárok közötti bizalom kiépítéséhez. A rendvédelmi hivatásosoknak képesnek kell lenniük a konfliktushelyzetek hatékony kezelésére, a félreértések elkerülésére és a deeszkalációs technikák alkalmazására.⁶² A leendő rendvédelmi tisztnek kellő empátiával és megértéssel kell kezelnie valamennyi

⁶⁰ Arnold P. GOLDSTEIN – Philip J. MONTI – Thomas J. SARDINO – Donald J. GREEN: *Police Crisis Intervention*, 1977.

⁶¹ FEKETE Márta – BAJNOK Andrea – HEGEDŰS Judit: Akciókutatás a rendészeti felsőoktatásban: Egy tantárgyfejlesztés reflexiója, *Neveléstudomány | Oktatás – Kutatás – Innováció*, 2023/2. 20–31. o.

⁶² NÁDUDVARI Anna: A konfliktuselemzést megalapozó kutatási irányzatok áttekintése, In: Kovács Katalin – TÁLAS Péter (szerk.): *A konfliktuselemzés módszertani iskoláiról*, Budapest, Dialóg Campus Kiadó, 2020. 49–89. o.

konfliktus helyzetet annak érdekében, hogy csökkentse a feszültséget és megelőzze az eskalációt. A tisztjelölteknek tisztában kell lenniük a jogszabályokkal és hivatásrendjük etikai alapelveivel. A morális döntéshozatal elengedhetetlen a munkájukban, képesnek kell lenniük a felelősségteljes döntéshozatalra stresszes helyzetekben is. A pedagógiai ismeretek segítenek a hatékony kommunikációban, a konfliktuskezelésben és a csapatmunkában. A tisztjelölteknek meg kell érteniük a társadalmi kontextust, amelyben a munkájukat végzik. A társadalmi ismeretek segítenek a különböző kulturális háttérű emberekkel való empatikus kommunikációban és a közösségi kapcsolatok építésében.⁶³

6. Összegzés

A rendvédelmi szerveknek nem csupán a fegyelemre, hanem az etikára, jogállamiságra és az egyéni jogok tiszteletben tartására is ügyelniük kell. Az egyensúly megteremtése a hatékony rendfenntartás és az alapjogok tiszteletben tartása között kulcsfontosságú a demokratikus társadalomban. A fegyelem nem csupán parancsuralmi elvet jelent, hanem a jogszabályok betartását, az emberi jogok tiszteletben tartását, a hatékony munkavégzést, a profeszszionális magatartást és a közbizalom erősítését is. A rendészeti szocializáció célja, hogy a szervezet tagjai számára könnyebbé tegye a munkavégzést, továbbá kialakítsa azokat a képességeket és attitűdöket, amelyek szükségesek a hatékony rendfenntartáshoz. A folyamat hozzájárul ahhoz, hogy az egyének érzelmileg és szakmailag is beilleszkedjenek a rendészeti közösségbe. Fontos megjegyezni azonban, hogy a rendészeti szocializáció összetett folyamat és nem minden esetben sikeres. A rendészeti képzés során folyamatosan törekednie kell az oktatási és szocializációs

⁶³ FEKETE et al.: i. m. 22. o.

programok fejlesztésére, hogy a rendészeti képzésben részt vevők megfeleljenek a korszerű rendvédelem követelményeinek. *„A rendészeti képzésekben is szembe kell néznünk a teljes felsőoktatást elérő kihívással, az oktatás módszertani megújításának szükségszerűségével.”*⁶⁴ Ahogyan a rendészeti képzés, úgy annak szerves részét képező rendészeti szocializáció folyamata is állandó fejlesztést igényel, hogy a végzett rendvédelmi szakemberek megfeleljenek a modern társadalmi követelményeknek.

⁶⁴ CHRISTIÁN László: A vészharang visszhangja. A rendészeti tisztképzés ki-látásai, *Belügyi Szemle*, 2022/11. 2205–2209. o.